

Наталія Білик,

доктор філологічних наук, професор,
Навчально-науковий інститут філології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
б-р Тараса Шевченка, 14, Київ, 01061, Україна
e-mail: nnbilyk@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9324-2217>

ІМАГОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА СЕРБСЬКОГО РОМАНУ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

Фундаментальні якості імагології традиційно пов'язують з її ключовою категорією – образом / іміджем, який у класичному прочитанні конкретизується до концептуально-ментального формату. Наявні в ньому уявлення за своєю природою є специфічними етнокультурними дискурсами, що не лишаються незмінними залежно від умов контексту. Окремим полем імагологічних імпровізацій є сербський роман, за сформованим національним досвідом і питомими жанровими ознаками сприятливий для імагологічних панорам, зокрема коли йдеться про першу половину ХХ ст. З огляду на позначену таким чином актуальність питання метою статті є розгляд у хронологічній супозиції поетики образу-іміджу в сербському романному дискурсі до середини минулого століття. Дослідження засновано на продуктивності описового, зіставно-типологічного, імагологічного методів у поєднанні з підходами структурно-семантичного та архетипного аналізу. У виокремленій імагологічній перспективі проаналізовані твори демонструють програмний ізоморфізм у відношенні до імагологічного образу як до модусу гуманістичного синтезу добра й любові до життя в статусі етнокультурних універсалій, неперепутних для збагачення досвіду гносеології буття.

Ключові слова: імагологія, образ-імідж, сербський роман.

Постановка проблеми в загальному вигляді передбачає окреме зауваження на фундаментальних якостях імагології, які традиційно пов'язують з її ключовою категорією – літературним образом-іміджем, який у класичному прочитанні проблематики, за умови широкого розуміння поняття в сенсі будь-якого образу, конкретизується до концептуально-ментального формату з термінологічним позначенням «літературний імідж». Його ефективність визначається наголошеною Гват-

© Н. Білик, 2022

тарі [1] здатністю створити концептуальний персонаж, зосередженого на вкрай актуальному вияві особливостей, чия вага дорівнює вимірам репрезентації певної ментальності в категорії типуажу.

Видаються резонансними узагальнення С. Милосавлевич-Милич [2, с. 214–215] стосовно плідності семантичної транспозиції для формування імагологічного образу. З огляду на аспект змістовності виникла узагальнена традиція його розуміння: наявні в ньому уявлення, концепти ментальності за своєю природою є специфічними етнокультурними дискурсами, що відзначаються значною тривалістю, але не лишаються незмінними, набувають виразних рис залежно від умов контексту, показових для самих цих образів і симптоматичних для оприявлення контекстуальної, зокрема епістемологічної, реальності.

Постановка проблеми ґрунтується на визнанні окремого поля імагологічних імпровізацій, яким виявляється сербський роман, за сформованим національним досвідом і питомими жанровими ознаками сприятливий для імагологічних панорам, зокрема коли йдеться про I половину XX ст. – час буремних тектонічних суспільно-політичних зрушень та мотивованої ними потреби глобальних осмислень людиною себе у світі, просторі динамічних викликів його законам, почасти орієнтованих прагненням до національної ідентичності. Ця аналітична передумова видається особливо плідною для осмислення імагологічного досвіду народів, дотичних територіально чи етнічно споріднених у рамках спільного регіону, про що свідчить **аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких висвітлюється розв’язання зазначеної проблеми**, зокрема відповідний контент українських компаративістичних студій (Л. Грицик [3], І. Пупурс [4], А. Татаренко [5]) і сербського порівняльного літературознавства різних років (праці Й. Деретича [6], Й. Дзюби [7], З. Константиновича [8], П. Лазаревича, Ді Джакомо [9]).

З огляду на позначену таким чином **актуальність** порушеного питання **мета** статті полягає у висвітленні в хронологічній супозиції імагологічно означеної поезики сербських романів I половини XX ст.

Постановка завдання передбачає виокремлення наявної в наведеній диспозиції динаміки варіювання образу-іміджу, що уможливило вирішення його семантичних варіантів і смислових констант у створенні самостійної цілісної панорами. Дослідження засновано на продуктивності описового, зіставно-типологічного, імагологічного методів у поєднанні з підходами структурно-семантичного та архетипного аналізу.

Виклад основного матеріалу. З-поміж знакових художніх здобутків істотну роль треба визнати за формуванням розмаїтого визначального

досвіду створення образу, співмірного актуалізації імагологічної стратегії компаративістики, у якому домінують питомі для осмислення національної – «власної» – ментальності різнопланові силуети співвітчизників, сербів. У такому досвіді відзначилися авторські рішення почесної плеяди митців.

З увиразненої перспективи істотну роль відіграла творчість С. Чоровича, (за С. Брайович), майстра достеменних інтегральних осягнень національної дійсності [10], зокрема його твір «Стоян Мутикаша» (1907) [11] – соціальний роман, де вияскравлюється історія неможливого сільського хлопця, який випадково потрапив до міста й там, збагатившись, зазнав морального спотворення, помилково прийнявши як норму непорядність і підлість, опинившись, таким чином, в опозиції до локального соціуму. Крім того, показовий і роман С. Чоровича «Не розлий вода» (1911) [12], у якому автор змальовує емоційне відчуження в розломі мусульманського осередку на сербських землях у неспокійні часи напередодні звільнення від турецької навали. Натомість у романі «Між своїми» (1921) [13] С. Чорович зосереджується на незгоді представників різних генерацій, суперечностях буттєвих традицій, колективних конвенцій і бачення індивідуальної свободи, спостережених у маленькому містечку Герцеговини. Визначальним у виразних персонажах треба визнати започаткування ними окремої плеяди іміджів, де, на відміну від опозиції «свій / інший», «свій / чужий», вибудовується оригінальне імагологічне співвідношення «свій / свій-як-чужий».

Досвід С. Чоровича щодо наснаження формосмислу імагологічного образу резонує і в романах інших знакових представників сербського красного письменства XX ст. – насамперед його першої половини, на перетині впливу традицій реалізму та наростання хвиль авангардизму й неореалізму. Увиразнена художня домінанта вирізняє твори І. Чипіка. Зміст його роману «За хлібом» (1904) [14] доцентровується історією студента І. Полича, який після повернення з навчання до рідного приморського містечка помічає прикрий у своїх наслідках фінансовий тиск одних представників спільноти на інших краян, що, зрештою, доводить їх до зубожіння. Роман І. Чипіка «Павуки» (1909) [15], відомий (з ініціативи класика сербської критики Й. Скерлича) у статусі «нового соціального роману» [6, с. 988], орієнтований на протиборчі змагання протагоніста Р. Смилянича зі «своїм» же земляком, лихварем, у марному прагненні повернути борг і позбутися власної провини. Ця суперечність призводить до трагічного протистояння двох співвітчизників, завершеного катастрофою кровопролиття.

Аналогії до виокремленої концепції імагологічного образу видаються помітними в романах Б. Станковича, особливо у творі «Нечиста кров» (1910), з рівноцінними соціальною та психологічною домінантами. Представниця когорти протагоністів на ім'я Софка опиняється між жорнами різних суспільних верств і часових традицій, де іноді рідні їй люди, приміром чоловік Каварол, виявляються неспроможними віднайти шлях толерантності та компромісу [16], обравши ту поведінкову модель, яка віддаляє їх, залишивши «чужими».

У творах М. Ускоковича обриси так званого «свого / чужого» спостерігаються вже на іншому матеріалі, де митець лейтмотивізує образне обігрування моделі дійсності, визначеної неприйняттям столичною громадою ключових персонажів маргінального походження – поета М. Кремича та красуні Зорки, чії прагнення й душевні порухи, попри приналежність до спільних теренів і традицій країни, виявилися чужими для міщан-белградців у романі «Прибульці» (1910) [17]. Проте у творі М. Ускоковича «Чедомир Ілич» (1914) [18] відбувається переакцентування в осмисленні «чужого», де таким стає не оточення, а хибні власні ідеали дійових осіб – митця Ілича та коханої ним Вишні – унаслідок їхніх неспокійних, сумбурних світоглядних пошуків, постійних вагань, безвольності й розгубленості в аксіологічному самовизначенні.

Співзвучна формосмислова замальовка вирізняє і роман В. Миличевича «Бездоріжжя» (1912) [19], де молодий інтелектуал Г. Джакович у метафоричному пошуку апіорі неможливого шляху опиняється в протистоянні зі спільнотою рідного краю та навіть з братом Міланом, що завершується для протагоніста непримиренним неприйняттям власного осередку й трагічною особистісною поразкою.

Певними варіюваннями вирізняється й романний доробок яскравого представника сербського авангарду Р. Петровича – його фантазмагоричний експериментальний твір «Бурлеск пана Перуна бога Грому» (1921) [20]. У ньому роль так званого «чужого» вочевидь перебирає на себе час, у якому мають «відвоювати» свій простір, ствердитися нагальні неперекручені людські інтенції – такі, як християнство в часи слов'янського язичництва, переконання адептів індустріального поступу в еволюційні періоди патріархального світу, сповнена вірою релігійна думка на зрізі великих суспільних розчарувань, творча обдарованість у вирі інноваційних пошуків серед схоластичної тенденційності. Утім у романі Р. Петровича «День шостий» (1921) [21] «чужим» виявляється буття, де виникають ворожі, трагічні контексти для цілої нації – на протигагу вітальному впливу природи, зрештою, визначальному для всіх смислових

контрапунктів. Аналогічну імагологічну тему, як бачимо з досліджень Й. Деретича, розвиває також прибічник неоромантизму Р. Драїнац у так званому «ефемерному романі» «Іспанська стіна» (1930) [6, с. 1052].

Специфічне розширення формосмислового ареалу імагологічно означених образів засвідчують романи видатного представника сербської літератури першої половини XX ст. – класика сербської літератури М. Црнянського. У «короткому ліричному романі» [6, с. 1056] під назвою «Щоденник про Чарноєвича» (1921) [22], що втілює екзистенційну глибину ментального самовизначення, співмірний імагології образний матеріал фокусується на типізації серба крізь призму категорії рівноваги в смисловому балансуванні між зауваженими А. Татаренко образами протагоніста П. Раїча та його так званого альтер-его – персонажа з прізвищем Чарноєвич, чия диспозиція і взаємодія надає всій образній системі рис своєрідного «щоденника про іншого» [23, с. 7–8].

Залишаються компаративістично значущими й інші романи письменника. Треба передусім зауважити на творі «Переселення» (1929) [24] з очевидним у ньому втіленням імагологічної опозиції «свій / свій-як-чужий» у смислових координатах дихотомії внутрішнього світу персонажа та реалій дійсності до його участі у війні й після повернення.

Вагомі імагологічні емпіричні надбаня виявляються і в названому «поетичним романом з історичною основою» [6, с. 1056] творі «Друга книга Переселень» (1962). У ньому класична опозиційна матриця насичується на рівні «свого» і «не-свого» дихотомією суб'єктивного / суспільного з контраверсійним виваженням долі всього сербського народу та його окремих представників: Павла, Петра, Джорджа, Трифуна Ісаковичів, співвіднесених на іншому образному рівні з імагологічними образами тих земель, і з-поміж них далекої України (дія роману завершується в топографічних ареалах Києва й Бахмута), – куди прямувала в переселеннях частина сербської спільноти [25].

З огляду на означені в дослідженні дефінітивні кордони стратегій компаративістики відповідний їм образний матеріал містять і романи інших представників сербського красного письменства першої половини XX ст. Образні рішення, які ілюструють актуальне наразі визначення інтермедійності, чи не вперше в сербській романістиці не лише контекстуально накреслюються, а й переконливо виокремлюються у творі «Диякон церкви Пресвятої Богородиці» (1920) відомої сербської письменниці І. Секулич [26]. Ознакою такої образної своєрідності стає жанрове визначення твору, чие романне русло сучасні науковці дедалі наполегливіше вважають спрямованим до категорії медитативної прози із сентимен-

тальним ліричним баченням особистісних осмислень і переживань Аноу та монахом Іринеем категорій віри, вірності й любові.

Оригінальний досвід творення літературних іміджів сформувався в романній трилогії «Канікули» (1954) [27], «Мертві явки» (1957) [28], «Заслуги» (1966) [29] відомого сербського літератора А. Вучо, чий творчий світогляд розвинувся з переконань сюрреаліста, сформованих у період між двома світовими війнами. Позицію імагологічного «чужого» в романах репрезентує альтер-его спільного персонажа Д. Манойловича, його непевність у переконаннях, нерішучість у пошуках власного кредо на всіх життєвих етапах від юнацтва, висвітленого в першому романі, до явленої другим твором молодості, охопленої буремними революційними подіями, та зрілості, випробуваної в повоєнний час потребою підтвердження актуальної тоді відданості ідеям комунізму.

Особлива смислова закономірність образного матеріалу, співмірного з імагологічною стратегією компаративістики, вивершується і в повоєнних романах про війну. З-поміж них значно контрастує надбання Б. Чопича, де в десятках дійових осіб із «Пролому» (1952) [30] – у постатях Тодора, Гойка, Мілети, коменданта Радекича – запропоновано переконливу архетипізацію трагічної долі сербського воїна. Її первинне осмислення, власне, і скеровується дихотомією «свій / свій-як-чужий», що наразі розгортається в суміщенні образного втілення здатностей пересічної людини і її прагнень у пограничних ситуаціях, спричинених реаліями народного повстання під час визвольної війни, з-поміж яких найочевиднішою стає постійна загроза виявитися примушеним до зради.

Аналогічний підхід до концепції персонажів помітний у творах кількох інших письменників, що зверталися до теми національно-визвольної боротьби. Один з них М. Лалич, чий неформальний цикл «Лиха весна» (1953) [31], «Лелейська гора» (1957) [32], «Облава» (1960) [33] з веремією епізодичних дійових осіб поєднується спільним головним героєм на ім'я Л. Тайович, міщанином-інтелектуалом, свідомим патріотом, який опинився на шляхах війни з їхніми трагічними дилемами. Проте структуру першого Лаличевого роману «Весілля» (1950) [34] виважили іміджеві образи представників партизанських загонів, об'єднаних з лавами національної армії.

Інший прозаїк – Д. Чосич – у своєму першому романі «Сонце далеко» (1951) [35] зважив імагологічну дихотомію на рівні мотивації, яка різниться для мети боротьби та ціни перемоги, осмислених для ключового образу – партизанського загону з бійцями без прізвищ, очоленого звитязцем на ім'я Павел та спрямованого особливим наказом

вести партизанські дії в тилу супротивника. У наступному Чосичевому творі «Корені» (1954) [36] аналогічне позиціонування борця й боротьби в перебігах долі трьох поколінь заможної селянської родини Катичів вписується до значно ширшого часового ареалу, де питома розгалужується проблематика самої боротьби, яка народжується не лише із селянського повстання, а і виринає з прагнення зберегти патріархальні традиції, не піддавшись урбаністичним інноваціям. Воднораз видається подібним увиразненій ідеї розбудови іміджевих образів і роман Р. Константиновича «Дай нам сьогодні» (1954) [37]. Аналогічна смислова конфігурація притаманна й роману Г. Олуїч «Мандрівка в небо» (1958) [38].

Художній дискурс із різноплановим корелюванням зі стратегіями імагології істотно урізноманітнюється плеядою творів з декларативними назвами видатного сербського письменника XX ст., нобелівського лауреата І. Андрича. У романі «Міст на Дрині» (1945) [39] міститься відособлений план, який набуває рельєфності з перспективи імагології: урівноважується масивна імагологічна опозиція «схід – захід», нагальна для І. Андрича через відому в історії часткову ісламізацію письменникових співвітчизників протягом кількох десятиліть турецького поневолення сербських земель. Щоправда, цей образний матеріал не узгоджується зі згаданою І. Пупуре імагоперцепцією, тобто селективним сприйманням «своїм» «іншого» [4, с. 343], однак натомість осмислюється з аксіологічної позиції, де з урахуванням позачасових загальнолюдських етичних постулатів набуває контрасту питома й чужорідне для гармонійної особистості. Осяжний суто імагологічний досвід осмислення образу іноземця міститься в романі І. Андрича «Травницька хроніка» [40], де в постатях консулів європейських країн у Боснії – Давіля та Мітерера – К. Фараго помічає осмислення через «інакшість» певних історичних постатей, державних діячів зовсім не суб'єктивного плану, а натомість масштабної сфери закономірностей історичних метаморфоз [41, с. 139–141]. Виразний досвід організації образного матеріалу, відповідної імагології напрацьовується в романі І. Андрича «Проклятий двір» (1954) [42]. Ідеться про зіставлення скерованого ідеєю «зв'язку часів» [43, с. 130] збірного образу, де архетипово втілений трагічний епізод у долі народу, та історії цього народу, що на метафоричному рівні відтворюється суперництвом двох легендарних братів у протиборстві за право вирішити перебіг історичних подій.

Висновки. Отже, у сербському романі першої половини XX ст., репрезентованому творами видатних митців, спостерігається комплекс поетики, тотожний окремій імагологічній парадигмі. У динаміці, уможливленій

співвідношенням прийнятої кожним з письменників концепції образу-іміджу, простежується (порівняно з етноіміджем) домінування варіативності від зосередження поетики на явленні «класичних» опозицій «я / інший», «свій / чужий» до зміни комбінаторики на бінарне співвідношення «я / чужий» і «свій / свій-як-чужий».

Семантичне поле увиразнених образних інстанцій у кожному з романів демонструє включення до складних систем причинно-наслідкових смислових взаєморефлексів, інтегрування яких набуває прогностичних ознак багатоплановості й полівалентності. У сукупній художній репрезентації імагологічних образів треба вирізнити інтегральне прочитання як перебіг визначення ареалу загальнолюдських цінностей у проєкції на явлення патріотизму, духовності, співчутливості, милосердя. Відтак у збірному панорамному смисловому полі треба розпізнати сформоване в сербському романі ставлення до імагологічного образу як до квінтесенції розуміння загрози знищення світу людською бездуховністю й усвідомлення вирішальної ролі гуманності в уникненні цієї небезпеки. У такий спосіб сербський романний досвід консолідує смисл пошуку людяного з-поміж закономірностей його буття з апелюванням до мультикультурних етичних домінант, у тому числі й у спробах геополітичної самоідентифікації, потреба у якій зумовлена перманентними глобальними суспільно-політичними змінами в слов'янському регіоні.

Увиразнене осердя змісту образного комплексу орієнтує на його концептуалізацію в цілісній панорамі з очевидним етичним пріоритетом: проаналізовані твори демонструють програмний ізоморфізм у відношенні до імагологічного образу як до модусу гуманістичного синтезу людяності й любові до життя в статусі етнокультурних універсалій, у перспективі – неперепутних для збагачення досвіду гносеології буття.

Список бібліографічних посилань

1. Гваттарі Ф., Дельоз Ж. Що таке філософія? Львів : Астролябія, 2015.
2. Милосављевић-Милић С. Интерпретацiјски кодови семантичке опозиције *наше* и *страно* у књижевности. Милосављевић-Милић С. *Прича и тумачење*. Београд : Филип Вишњић, 2008. С. 208–226.
3. Грицик Л. Українська компаративістика: концептуальні проєкції. Донецьк : Юго-Восток, 2010.
4. Пупурс І. Схід у дзеркалі романтизму (імагологічна парадигма романтичного орієнталізму: на матеріалі західно- й східноєвропейських літератур кінця XVIII–XIX ст.). Суми : Унів. кн., 2017.

5. Тагаренко А. Место сусрета: огледи о српској прози. Београд : Српски ПЕН центар = Serbian PEN Centre, 2008.
6. Деретић Ј. Културна историја Срба. Београд : Филолошки факултет ; Крагујевац : Нова светлост, 2001.
7. Dziuba J. Слика Пољске унутар тоталитарног система у Басариној ПРИЧИ О ЕВРОПИ – ТАМНА СТРАНА МЕСЕЦА. *Књижевност и стварност. 37/2 Научни састанак слависта у Вукове дане, Београд, 12–15.9.2007.* Београд : Међународни славистички центар, Београд : Чигоја штампа, 2008. С. 565–577.
8. Константиновић З. Компаративна имагологија балканског и средњоевропског простора. *Слика другог у балканским и средњоевропским књижевностима : зб. радова.* Београд : Ин-т за књижевност и уметност, 2006. С. 11–15.
9. Лазаревић Ди, Ђасомо П. Одроз италијанске стварности у поезији Ивана В. Лалића, *Књижевност и стварност. 37/2 Научни састанак слависта у Вукове дане, Београд, 12–15.9.2007.* Београд : Међународни славистички центар, Београд : Чигоја штампа, 2008. С. 463–475.
10. Брајовић С. Текст и контекст. Београд : Просвета, 1997.
11. Ћоровић С. Стојан Мутикаља. Београд : Библиотека млади дани, 1966.
12. Ћоровић С. Јарани. Нови Сад : Матица српска, 1913.
13. Ћоровић С. Међу својима. Београд : Српска књижевна задруга, 1921.
14. Ћипико И. За крухом. Београд : Нолит, 1981.
15. Ћипико И. Рауси. Београд : Nolit, 1958.
16. Станковић Б. Нечиста крв. Земун : ЈПЈ, 2006.
17. Ускоковић М. Дољјаси. Београд : Laguna, 2016.
18. Ускоковић М. Чедомир Илић. Београд : Политика : Народна књига, 2004.
19. Миличевић В. Беспуће. Београд : Нолит, 1982.
20. Petrović R. Burleska Gospodina Peruna Voga Groma. Ниљ : НКС, 2004.
21. Петровић Р. Дан шести. Београд : Нолит, 1977.
22. Црњански М. Дневник о Чарнојевићу. Београд : Удружење издавача и књижара Југославије, 2001.
23. Татаренко А. У зачараном trouglu: Crnjanski, Kiš, Pekić: eseji i studije. Zaječar : Matina biblioteka «Svetozar Marković», 2008.
24. Црњански М. Сеобе. Београд : Завод за уџбенике, 2009.
25. Црњански М. Друга књига Сеоба. Београд : Завод за уџбенике и наставна средства : НИИ. URL: <https://cupdf.com/document/milos-crnjanski-seobe-druga-knjiga.html>.

26. Секулић И. Ђакон Богородичине цркве. Београд : Плави јахач, 2002.
27. Vučo A. Raspust. Beograd : Omladina, 1954.
28. Vučo A. Zasluge. Beograd : Prosveta, 1983.
29. Вучо А. Мртве јавке. Београд : Просвета, 1960.
30. Ђошић Б. Пролом. Београд : Просвета ; Сарајево : Свјетлост, Сарајево : Веселин Маслеша, 1964.
31. Лалић М. Лелејска гора. Цетиње : Обод, 1994.
32. Лалић М. Хајка. Београд : Штампар Макарије ; Подгорица : Ободско слово, 2014.
33. Лалић М. Свадба. Београд : Нолит, 1965.
34. Lalić M. Zlo proljeće. Beograd : Nolit, 1967.
35. Ćosić D. Daleko je sunce. Sarajevo : Svjetlost, 1977.
36. Ђосић Д. Корени. Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, 2004.
37. Константиновић Р. Дај нам данас. Београд : Нолит, 1963.
38. Олујић Г. Излет у небо. Београд : Српска књижевна задруга, 2010.
39. Андрић И. На Дрини ћуприја. Сарајево : Свјетлост ; Београд : Просвета, 1967.
40. Андрић И. Травничка хроника. Београд : Просвета : БИГЗ : Српска књижевна задруга : Нолит, 1991.
41. Фараго К. Компаративна тропологија странца у књижевности. *Теоријско-историјски преглед компаратистичке терминологије код Срба: Огледна свеска бр. 1*. Београд : Књижевно друштво «Свети Сава», 2006. С. 137–148.
42. Андрић И. Проклета Авлија. Загреб : Младост ; Београд : Просвета ; Сарајево : Светлост, 1972.
43. Рудяков П. Між вічністю і часом: життя і творчість Іво Андрича. Київ : Укр. центр духов. культури, 2000.

References

1. Gvattari, F., Deloz, Zh. (2015). Shcho take filosofiya? [What is philosophy?]. Lviv: Astrolibiia [in Ukrainian].
2. Mylosavljević-Mułyć, S. (2008). Ynterpretatsyjsky kodovy semantychke opozytyuје nashe y strano u kňyzhevnostry [Interpretive codes of the semantic opposition of our and foreign literature]. *Prycha y tumacheńe – Story and interpretation*. Beohrad: Fylyp Vyshńyć [in Serbian].
3. Hrytsyk, L. (2010). Ukrainaska komparatyvistyka: kontseptualni proektsiі

[Ukrainian comparative studies: conceptual projections]. Donetsk: Yuho-Vostok [in Ukrainian].

4. Pupurs, I. (2017). Skhid u dzerkali romantyzmu (imaholohichna paradyhma romantychnoho oriyentalizmu: na materiali zakhidno- y skhidnoevropeiskykh literatur kintsia XVIII–XIX st.) [Exit in the Mirror of Romanticism (Imagological Paradigm of Romantic Orientalism: On the Material of Western and Eastern European Literatures of the End of the 18 th – 19 th Centuries)]. Sumy: Universytetska knyha [in Ukrainian].

5. Tatarenko, A. (2008). Mesto susreta: ohledy o srpskoj prozy [Meeting place: essays on Serbian prose]. Beograd: Srpsky PEN tsentar = Serbian PEN Centre [in Serbian].

6. Deretyć, J. (2001). Kulturna ystoryja Srba [Cultural history of Serbs]. Beograd: Fyloloshky fakultet; Krahujevats: Nova svetlost [in Serbian].

7. Dziuba, J. (2008). Slyka Połske unutar totalyarnoh systema u Basarynoj PRYCHY O EVROPY–TAMNA STRANA MESETSA [The image of Poland within the totalitarian system in Basara's STORY OF EUROPE–THE DARK SIDE OF THE MOON]. *Kňyzhevnost y stvarnost 37/2 Nauchny sastanak slavysta u Vukove dane, Beograd, 12–15.9.2007 – Literature and Reality 37/2 Scientific Meeting of Slavists in the Wolf's Days, Belgrade, September 12–15, 2007*. Beograd: Međunarodny slavystychky tsentar; Beograd: Chyhoja shtampa [in Serbian].

8. Konstantynovyć, Z. (2006). Komparatyvna ymaholohyja balkanskoh y sredńoevropskoh prostora [Comparative imagology of the Balkan and Central European space]. *Slyka druhoh u balkanskym y sredńoevropskym kňyzhevnostyma: zbornyk radova – The Image of the other in Balkan and Central European Literatures: a Collection of Papers*. Beograd: Ynstytut za kňyzhevnost y umetnost [in Serbian].

9. Lazarevyć, Di, Giacomo, P. (2008). Odraz ytalyjanske stvarnosti u poezyjy Yvana V. Lalyća [Reflection of Italian reality in the poetry of Ivan V. Lalića]. *Kňyzhevnost y stvarnost 37/2 Nauchny sastanak slavysta u Vukove dane, Beograd, 12–15.9.2007 – Literature and Reality 37/2 Scientific Meeting of Slavists in the Wolf's Days, Belgrade, September 12–15, 2007*. Beograd: Međunarodny slavystychky tsentar; Beograd: Chyhoja shtampa [in Serbian].

10. Brajovyć, S. (1997). Tekst y kontekst [Text and context]. Beograd: Prosveta [in Serbian].

11. Ćorović, S. (1966). Stojan Mutikaļa [Stoyan Mutikasha]. Beograd: Biblioteka mladi dani [in Serbian].

12. Ćorovyć, S. (1913). Jarany [Jarani]. Novy Sad: Matytsa srpska [in Serbian].

13. Ćorovyć, S. (1921). Među svojjma [Among his own]. Beograd: Srpska knýzhevna zadruha [in Serbian].
14. Ćypyko, Y. (1981). Za krukhom [For bread]. Beograd: Nolyt [in Serbian].
15. Ćipiko, I. (1958). Pauci [Spiders]. Beograd: Nolit [in Serbian].
16. Stankovyć, B. (2006). Nechysta krv [Impure blood]. Zemun: ĆRĆ [in Serbian].
17. Uskoković, M. (2016). DoĻljaci [Newcomers]. Beograd: Laguna [in Serbian].
18. Uskokovyć, M. (2004). Chedomyr Ylyć [Chedomir Ilych]. Beograd: Polytyka: Narodna knýha [in Serbian].
19. Mylychevyć, V. (1982). Bespuće [Homeless]. Beograd: Nolyt [in Serbian].
20. Petrović, R. (2004). Burleska Gospodina Peruna Boga Groma [Burlesque of Mr. Perun the God of Thunder]. NiĻ: NKC [in Serbian].
21. Petrovyć, R. (1977). Dan shesty [Day six]. Beograd: Nolyt [in Serbian].
22. Tsrñansky, M. (2001). Dnevnyk o Charnojevycu [Diary about Charnojevich]. Beograd: Udruzheñe yzdavacha y knýzhara Ĵuhoslavyje [in Serbian].
23. Tatarenko, A. (2008). U začaranom trouglu: Crnjanski, Kiš, Pekić: eseji i studije [In the Enchanted Triangle: Crnjanski, Kiš, Pekić: Essays and Studies]. Zaječar: Matina biblioteka «Svetozar Marković» [in Serbian].
24. Tsrñansky, M. (2009). Seobe [Migration]. Beograd: Zavod ua uđbenyke [in Serbian].
25. Tsrñansky, M. Druha knýha Seoba [The second book of Migration]. Beograd: Zavod za uđbenyke y nastavna sredstva: NYN. Retrieved from <https://cupdf.com/document/milos-crnjanski-seobe-druga-knjiga.html> [in Serbian].
26. Sekulyć, Y. (2002). Đakon Bohorodychyne tsrkve [Deacon of the Church of the Mother of God]. Beograd: Plavy jakhach [in Serbian].
27. Vučo, A. (1954). Raspust [Holiday]. Beograd: Omladina [in Serbian].
28. Vučo, A. (1983). Zasluge [Merits]. Beograd: Prosveta [in Serbian].
29. Vucho, A. (1960). Mrtve javke [Dead whistles]. Beograd: Prosveta [in Serbian].
30. Ćopyć, B. (1964). Prolom [Breakthrough]. Beograd: Prosveta; Sarajevo: Svjetlost; Sarajevo: Veselyn Maslesha [in Serbian].
31. Lalyć, M. (1994). Lelejska hora [Lelejska gora]. Tsetyñe: Obod [in Serbian].
32. Lalyć, M. (2014). Khaĵka [Chase]. Beograd: Shtampar Makaryje; Podhorytsa: Obodsko slovo [in Serbian].

33. Lalyć, M. (1965). Svadba [The wedding]. Beohrad: Nolyt [in Serbian].
34. Lalić, M. (1967). Zlo proljeće [Evil spring]. Beograd: Nolit [in Serbian].
35. Ćosić, D. (1977). Daleko je sunce [The sun is far away]. Sarajevo: Svjetlost [in Serbian].
36. Ćosyć, D. (2004). Koreny [Roots]. Beohrad: Zavod za uđbenyke y nastavna sredstva [in Serbian].
37. Konstantynovyć, R. (1963). Dađ nam danas [Give it to us today]. Beohrad: Nolyt [in Serbian].
38. Oluđyć, H. (2010). Yzlet u nebo [A trip to heaven]. Beohrad: Srpska kňyzhevna zadruha [in Serbian].
39. Andryć, Y. (1967). Na Dryny ćupyřya [Bridge on the Drina]. Sarajevo: Svjetlost, Beohrad: Prosveta [in Serbian].
40. Andryć, Y. (1991). Travnychka khronyka [Travnik Chronicle]. Beohrad: Prosveta: BYHZ: Srpska kňyzhevna zadruha: Nolyt [in Serbian].
41. Faraho, K. (2006). Komparatyvna tropolohyđa strantsa u kňyzhevnyosty [Comparative topology of foreigners in literature]. *Teoryjsko-ystoryjsky prehled komparatystyckhe termynolohyđe kod Srba: Ohledna sveska br., 1 – Theoretical-historical review of comparative terminology in Serbian code: Review volume, no. 1*. Beohrad: Kňyzhevno drushtvo «Svety Sava», 2006 [in Serbian].
42. Andryć, Y. (1972). Prokleta Avlyđa [Damn Courtyard]. Zahreb: Mladost; Beohrad: Prosveta; Sarajevo: Svetlost [in Serbian].
43. Rudiakov, P. (2000). Mizh vichnisti u i chasom: zhyttia i tvorchist Ivo Andrycha [Between eternity and time: the life and work of Ivo Andrich]. Kyiv: Ukrainskyi tsentr dukhovnoi kulury [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.02.2022.

Natalia Bilyk,

Dr. Sci. (Philology), Professor,
Educational and Scientific Institute of Philology
Taras Shevchenko National University of Kyiv
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv 01061, Ukraine
e-mail: nnbilyk@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9324-2217>.

Imagological Paradigm of Serbian Novel of the First Half of the 20 th Century

The fundamental qualities of imagology are traditionally associated with its key category – image / imagological image, which in the classical reading is concretized to the conceptual-mental format. The ideas presented in it are by their nature specific ethno-cultural discourses that do not remain unchanged depending on the conditions of the

context. A separate field of imagological improvisations is Serbian novel, according to the established national experience and specific genre features favorable for imagological panoramas, in particular, when it comes to the first half of the twentieth century. In view of the indicated topicality of the issue the aim of the article is to consider in chronological supposition the poetics of image in Serbian novel discourse up to the middle of the last century. The research is based on the productivity of descriptive, comparative-typological, imagological methods in combination with the approaches of structural-semantic and archetypal analysis. In the dynamics of imagological image there is a dominance of variability from the focus of poetics on the phenomenon of classical oppositions *I/Other, My/Strange* to the change of combinatorics to the binary relationship *I/Stranger* and *My/My-as-Strange*. As a result, the Serbian novel experience consolidates the meaning of the search for the human among the laws of its existence with an appeal to multicultural ethical dominants, including attempts at geopolitical self-identification. In a separate imagological perspective, the analyzed works demonstrate program isomorphism in relation to the imagological image as a mode of humanistic synthesis of goodness and love of life in the status of ethnocultural universals, which are inalienable for enriching the experience of epistemology of existence.

Keywords: imagology, image, Serbian novel.